

KommunstyrelseförvaltningenSusanne Hägglund, 0611-685 01
susanne.hagglund@harnosand.se

Kulturdepartementet

Rapporten Demokratins skattkammare – Förslag till nationell biblioteksstrategi (dnr Ku2019/00550/KO)

Bakgrund

Härnösands kommun har tagit del av Kungliga bibliotekets rapport ”Demokratins skattkammare – Förslag till nationell biblioteksstrategi”.

Allra först vill Härnösands kommun framhålla att vi värdesätter den process som föregått framtagandet av den remissversion som nu finns tillgänglig och att vi nu ges tillfället att medverka med ytterligare synpunkter.

Härnösand kommun stöder strategin som helhet, dess slutsatser samt åtgärds paket. Vi anser att en nationell biblioteksstrategi är nödvändig och stöder därför förslaget. Det är glädjande att barnens rättigheter, och insatser som stärker verksamhet för barn och unga lyfts. Vissa delar vill vi lyfta lite extra, och på vissa punkter ser vi brister. Detta redogörs för i svaret nedan.

Vi anser att ambitionsnivån är hög gällande de åtgärder som föreslås genomföras under strategins tioårsperiod, fram till 2030 - åtgärder som kräver snabb och tydlig kraftsamling och finansiering. Däremot kunde strategin ha tagit högre höjd och blickat längre in i framtiden då det gäller utvecklingen av bibliotekens uppdrag, verksamhet och utmaningar på längre sikt.

Mål: Demokrati

Att Demokrati lyfts som strategins mål är relevant då uppdraget för all offentlig biblioteksverksamhet handlar just om att verka för den demokratiska samhällsutvecklingen och därmed vara en kraft för demokrati.

Det är dock problematiskt att använda begreppet ”neutralitet” när det gäller biblioteksverksamhet. Lagen säger att biblioteken ”ska verka för fri åsiktsbildning och det demokratiska samhällets utveckling”, det innebär i sig inte att biblioteken ska ställa sig neutrala. Att vara neutral gällande mediasamlingarna, information och olika publikationers relevans i ett bibliotek går inte ihop med idén om att biblioteksväsendet ska inta en viktig roll för den oberoende informationsförsörjningen för att motverka rykten, falska nyheter och propaganda vid en kris och krigssituation. För att tillhandahålla objektiv information räcker det inte att vara neutral. Objektiv information kräver sällning och urval och därmed ett ställningstagande.

Det är bra att de nationella minoriteternas och urfolket samernas språk och kultur stärks, bland annat med de reformförslag som anges i strategins bilaga. Det samma gäller den mångspråkiga biblioteksverksamheten och förslaget att samordna medieförsörjningen. Vi anser att det är viktigt att Internationella bibliotekets uppdrag blir tydligt och långsiktigt, och inte beroende av lokala organisationsförändringar och budgetförutsättningar.

Det är mycket viktigt att biblioteken ska äga och ha kontroll över de persondata som rör biblioteksanvändningen. Att värna om och skydda våra besökares och låntagares integritet är mycket viktigt och ovärderligt i det demokratiska uppdraget.

Idag finns behov av personal med mångspråkig kompetens, särskilt på folkbiblioteken, vilket är en utmaning för biblioteken. Därför är det bra att möjligheten för biblioteken att anställa personal med mångspråkig kompetens genom statliga stödinsatser lyfts. Det är dock angeläget att dessa insatser är långsiktiga och varaktiga samt tar vara på den personliga kompetensen, utvecklingsmöjligheterna och anställningsbarheten, istället för att handla om kortsiktiga sysselsättningsåtgärder som inte leder till någon större förändring.

Samhällets öppna rum

Det är mycket positivt att biblioteket som ett samhällets öppna rum ses som ett viktigt medel för att uppfylla målet! Den fysiska platsen, det öppna biblioteksrummet är betydelsefullt och livsviktigt för många människor.

I Bibliotekslagens ändamålsparagraf anges att ”biblioteken [...] ska främja [...] kulturell verksamhet i övrigt”. Det är därför förvånande och beklagligt att just begreppet kultur knappt omnämns i förslaget till nationell biblioteksstrategi. I många kommuner är biblioteket den enda kulturaktören och -arenan, speciellt på mindre orter. Här är den kulturella verksamheten oerhört viktig och oumbärlig.

I strategin understryks kopplingen till bibliotekens ”kärnuppdrag för kunskaps- och litteraturförmedling”. De aktiviteter som kommunbiblioteken erbjuder kan dock många gånger vara kompensatoriska och snarare kopplade till demokratiuppdraget. Biblioteken måste fortsatt vara lyhörda inför besökares behov, och försöka att tillgodose de behov som inte uppfylls av någon annan aktör eller instans. De kompensatoriska aktiviteterna bidrar i längden till att just kärnuppdraget uppfylls.

Läsning

En kontinuerlig kompetensutveckling för bibliotekspersonalen, som anges i *Samhällets öppna rum*, ska även gälla för kompetensutveckling inom läsning och litteratur. Digitaliseringar av litteratur och kulturarv kräver sakkunskap, inte bara inom det digitala. Det är heller inte självklart att läsförståelse och läslust stärks av ytterligare satsningar på digitaliserat material.

Lärande

Vi vill poängtera att det är Bokstart-metoden specifikt som fungerar som tidig lässtimulans, bland annat genom hembesök hos nyblivna föräldrar.

Metoden bör implementeras i samtliga kommuner och omfatta alla familjer, vilket kräver tillskott av statliga medel.

En av de viktigaste insatserna som lyfts i förslaget till nationell biblioteksstrategi gäller skolbiblioteken. Det är ytterst angeläget att vi får till en förändring och en rejäl utveckling av all skolbiblioteksverksamhet i hela landet. Det är också angeläget att lyfta nödvändigheten av utbildad bibliotekspersonal på skolbiblioteken. Det är just personalens kompetens som är avgörande om det är ett skolbibliotek eller en boksamling. Vi instämmer till fullo med åtgärdspaketets förslag.

Det är även positivt att krav ställs på att vuxenutbildningens biblioteksverksamhet ska tydliggöras i biblioteks- och skollag. För att biblioteken inom vuxenutbildningen ska kunna upprustas som pedagogisk resurs behövs planer och riktlinjer för hur det ska gå till på kommunal nivå.

Bibliotekspersonal behöver kontinuerlig pedagogisk kompetensutveckling för att kunna handleda på det digitala området och när det gäller värdering av information och källor.

Nationella digitala bibliotekstjänster

Tanken på digitalisering för ökad tillgänglighet är i sig positiv. När informationen är fritt tillgänglig i digital form behövs dock verktyg för att kunna tillgodogöra sig denna tillgång. Detta medför en risk att en stor del av kommunbibliotekens anslag går till tekniska lösningar, eller en fortsatt ojämlig tillgång till information. Tillgången kräver också relevanta och skarpa sökverktyg i de nationella bibliotekstjänsterna.

Vi vill understryka att en gemensam nationell lösning för e-böcker är av största vikt!

Gemensam infrastruktur

Vi är positiva till ett statligt fortbildningsinstitut – denna kompetensutveckling bör dock komma all bibliotekspersonal till del, inte enbart bibliotekarier.

Uppdraget som den regionala biblioteksverksamheten har när det gäller kompetensutveckling bör tydliggöras och förstärkas. Det är viktigt att värna om regionbibliotekens inriktning på just biblioteksverksamhet, inte allmänskultur och övrig regional verksamhet.

Vi instämmer i förslaget om biblioteksjuridisk vägledning, och håller med om behovet av en särskild biblioteksjurist med expertis på området.

Om Kungliga biblioteket ska omvandlas från en enrådsmyndighet med insynsråd till en styrelsemyndighet måste en konsekvensanalys göras innan det prövas. Det är inte helt självklart att det blir en bredare representation med en styrelse eller mer insyn för biblioteksvärlden. Andra typer av lösningar bör övervägas, t ex inrättandet av en generaldirektör för myndigheten.

Vi är mer positiva än vad strategin tycks vara till möjligheten att ansöka om projektanslag hos Kulturrådet, för att kunna pröva och utveckla nya verksamhetsformer.

Härnösand 2019-10-08

Andreas Sjölander
Kommunalråd

Susanne Hägglund
Bibliotekschef